

Sprawozdanie Wydziału krajowego

o wniosku uznania zakładu dla chorych w szpitalu powszechnym
w Krakowie za zakład krajowy.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą Wys. Sejmu z dnia 31. Grudnia 1873 otrzymaliśmy upoważnienie do zawarcia z reprezentacją miasta Krakowa układu o oddanie tej reprezentacji tamtejszego szpitala powszechnego, jako zakładu gminnego i do oddania go tejże reprezentacji wraz z wydzielonym dla niego majątkiem fundacyjnym, w którym względnie powyższa uchwała skreśliła pod *a, b, c, d* zasady, według których rzeczony wydzielenie skutecznionem być miało.

Dążąc do wykonania powyższego upoważnienia i do spieszego rozpoczęcia odnośnych rokowań odnieśliśmy się pod d. 8. Stycznia r. b. do c. k. Namiestnictwa z zapytaniem, czyli zgodzi się w zasadzie na oddanie krakowskiego szpitala powszechnego tamtejszej reprezentacji miejskiej, — a prócz tego wezwaliśmy Prezydenta miasta Krakowa do zapytania Rady miejskiej, czyli byłaby skłonna do odebrania tegoż szpitala.

C. k. Namiestnictwo odpowiedziało nam pod dniem 24. Czerwca r. b. iż weźmie udział w rokowaniach, że jednakże ostateczne jego oświadczenie, co do przeprowadzenia powyższej uchwały sejmowej, zawisło od poprzedniego przedłożenia tej sprawy c. k. Ministerstwu spraw wewnętrznych, które zastrzegło to sobie wyraźnie w reskrypcie z dnia 17. Stycznia r. b. do l. 183 a to z powodu: iż c. k. Rząd oddał wspomniany zakład krajowi do zarządu, a chodzi teraz o postanowienia dotyczące majątku zakładowego odnośnych fundacyj.

Z drugiej strony zaś doniósł nam Prezydent miasta Krakowa pod dniem 6. Września r. b., że Rada miejska według swej uchwały z 3. Września r. b. *nie* przyjmuje szpitali św. Łazarza i św. Ducha jako zakładów gminnych, a natomiast uprasza:

1) o poruczenie przewodnictwa w tamtejszym Komitecie szpitalnym, prezydentowi miasta lub jego delegatowi;

2) o przywrócenie miastu 80 łóżek bezpłatnych w szpitalu, tudzież o uwolnienie gminy miejskiej od płacenia połowy kosztów leczenia za swych ubogich, a to za cały czas od r. 1869 począwszy.

Wobec powyższej uchwały Rady miejskiej w Krakowie następuje ewentualność już w roku zeszłym tak przez Wydział krajowy, jak i przez sejmową komisję administracyjną przewidziana, że cały szpital św. Łazarza i św. Ducha (z jedynym wyjątkiem Zakładu podrzutków) za Zakład krajowy uznać należy, a to z powodów następujących:

Krakowskie szpitale św. Łazarza i św. Ducha złączone są ze sobą nie tylko de facto, ale prócz tego ze stanowiska tak historycznego jak i prawnego; tworzyły one zawsze części, wzajemnie się uzupełniające i były już od najdawniejszych czasów zakładami krajowymi.

Albowiem już w r. 1780 istniał w Krakowie utworzony ze skarbu publicznego szpital tak zwany „Akademicki“ u św. Barbary.

Pod dniem 4. Kwietnia 1788 r. erigowano szpital św. Łazarza, do którego przyłączono, wcielono i przeniesiono szpital Akademicki u św. Barbary istniejący.

Osobnym przywilejem z dnia 10. Września 1788 Książę Prymas Poniatowski uadał szpitalowi św. Łazarza publiczne dobra kościelne; jakoto: Tropiszów w Polsce, Rączna, Jezierzany i Promnik w Galicyi istniejące.

Od r. 1798 asyguowano ze skarbu publicznego corocznie 18.000 złp. na podrzutki, zaś od roku 1804 corocznie na ten sam cel 38.000 złp. Pod dniem 17. Listopada 1818 wydał Senat Rządzący dla szpitala św. Łazarza statut urządzający i od tego czasu pobierał ten szpital corocznie ze skarbu publicznego 25.000 złp. 900 korcy węgla i 100 sągów drzewa opałowego.

Nareszcie pod dniem 13. Grudnia 1839 powstał usankcjonowany przez trzy dwory opiekuńcze Statut, który w §§. 71 i 156 nazywa szpitale św. Łazarza i św. Ducha jako wzajemnie się uzupełniające zakładami krajowymi.

Od r. 1840 aż do 1846 pobierał Szpital św. Łazarza dotację coroczną ze skarbu publicznego, a mianowicie:

a) na chorych w kwocie 10.000 złp.

b) na podrzutki w kwocie 15.000 złp.

czyli łącznie 25.000 złp. 700 korcy węgla, 100 sągów drzewa i 16 cetnarów soli, nadto uwolniono dobra szpitalne od podatków gruntowych i odbudowano z funduszów krajowych zdezolowane kanały szpitalne.

W r. 1846 nastąpiło wcielenie Krakowa do Austrii, jednakże c. k. Rząd nie miał dokładnego poinformowania o właściwej istocie szpitali Krakowskich, gdyż c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych polegało w tym względzie na sprawozdaniach dawniejszej władzy krajowej w Krakowie, a dostarczane przed nią wyjaśnienia były niedokładne i nie obejmowały w sobie wyczerpującego przedstawienia rzeczy.

Stąd też wynika, iż oparta na rozporządzeniach ministerjalnych instrukcja c. k. Rządu krajowego w Krakowie z dnia 28. Września 1856 do l. 26.526 stanowi w §. 6.

„że do funduszu krajowego zachodniej Galicyi, przymależą zakład podrzutków i położnie „u św. Łazarza, tudzież zakład obłąkanych u św. Ducha.“

Wreszcie c. k. Prezydium Namiestnictwa, oddając nam majątki krajowe zastrzegło w swym reskrypcie z dnia 30. Sierpnia 1866 do l. 7697;

„że zakład dla sporadycznie chorych u św. Łazarza *nie ma* cechy zakładu krajowego:— zaś nie wspomniało nie wcale o oddziale syfilitycznych u św. Ducha.

Nawiasowo nadmieniamy tutaj iż nazwa: „zakładu dla sporadycznie chorych u św. Łazarza,“ jest zupełnie niewłaściwą, gdyż jest to zakład dla chorych, — do których (biorąc rzeczy ściśle) pomieszczeni w szpitalu św. Ducha „syfilityczni“ jako chorzy niewątpliwie policzeni być muszą.

Co do dotacyi szpitali krakowskich z funduszów krajowych obserwujemy dotąd tę, przyjętą z czasów administracyi rządowej praktykę: iż szpital św. Ducha, którego fundusze nigdy nie wystar-

czają, otrzymuje corocznie i stale pewną dotację z funduszu krajowego, — zaś zakład położnic u św. Łazarza o tyle tylko, o ile zwyczajny jego niedobór nie znajduje pokrycia w zwyczajnych nadwyżkach zakładu dla chorych (sporadycznie); — jeżeli zaś ten ostatni zakład po pokryciu niedoborów u położnic ma jeszcze jakieś nadwyżki dochodów, takowe wpływają wprawdzie do funduszu krajowego, jednakże względnie obracane bywają na pokrycie niedoborów szpitala u św. Ducha, jak już nadmieniono powyżej.

Ponieważ zatem — jak przytoczono powyżej — Krakowskie szpitale św. Łazarza i św. Ducha powstały ze środków krajowych — uposażone były dobrami krajowymi i do tej chwili dotowane są z funduszu krajowego, trzeba im przywrócić w całości dawniejszą cechę zakładów krajowych zwłaszcza, iż zajmując to stanowisko, ugruntowane tak na historycznym jak i na prawnym uzasadnieniu, przyjdzie nam daleko snadniej udecedować podniesione przez gminę Krakowską pretensye i przystąpić zaraz do budowy nowego gmachu, gdzie obydwie szpitale św. Łazarza i św. Ducha pomieszczone być mają, co jest rzeczą samą w sobie nagłą. Nadmieniamy zatem, iż rozdział majątku szpitala św. Łazarza przeprowadzimy według zasad *a, b, c* i *d* wyszczególnionych w uchwale Wys. Sejmu na wstępie wspomianej, a to w celu wydzielenia funduszków dla zakładu podrzutków, który w moc ustawy krajowej z d. 10. Maja 1873 przestał być zakładem krajowym, tudzież w tym dalszym celu, ażeby ocenić należyte, co z funduszków szpitalnych na powyższą budowę nowego gmachu użytem być może, — nareszcie dodając, iż rozpoznamy naprzód o ile pretensye podniesione przez gminę Krakowską uzasadnione są w odnośnych aktach fundacyjnych, — poczem rozpoczniemy z tą gminą stosowne rokowania, których rezultat przedłożymy Wys. Sejmowi na najbliższym zebraniu, następnie stawiamy wniosek:

„Wys. Sejm raczy powziąć uchwałę obok dołączonej.“

We Lwowie dnia 20. Września 1874 r.

Przewodniczący:

Leon książę Sapieha wlr.

Marszałek krajowy.

Sprawozdawca:

Maciej Zenon Serwatowski wlr.

Zastępca członka Wydziału krajowego.

Uchwała.

„Zakład chorych w Krakowskim szpitalu św. Łazarza, nazywany dotąd „zakład dla sporadycznie chorych,“ tudzież oddział syfalistycznych w Krakowskim szpitalu „św. Ducha uznane zostają jako **zakład krajowy.**“
